

Sygn. akt III AUa 695/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Lucyna Ramlo
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak (spr.) SSA Małgorzata Gerszewska
Protokolant:	sekr.sądowy Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 16 listopada 2017 r. w Gdańsku

sprawy J. W. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do rekompensaty

na skutek apelacji J. W. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 lutego 2017 r., sygn. akt VI U 3155/16

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

SSA Grażyna Czyżak SSA Lucyna Ramlo SSA Małgorzata Gerszewska

Sygn. akt III AUa 695/17

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z dnia 31 października 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił ubezpieczonemu J. W. (1) prawa do rekompensaty za pracę w szczególnych warunkach, na podstawie art. 4 oraz art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że wyżej wymieniona ustawa nie ma zastosowania do osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., a ponadto ubezpieczony nie udowodnił 15 lat stażu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Od tej decyzji ubezpieczony wniósł odwołanie, wskazując, że powoływany przez organ rentowy artykuł ustawy nie dotyczy ubezpieczonego, ponieważ nie korzystał z prawa do przejścia na emeryturę pomostową, a przeszedł na

emeryturę po 65 roku życia. Odnosnie braku wymaganego stażu pracy w szczególnych warunkach ubezpieczony wskazał, że świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach posiada tylko z pierwszego zakładu pracy, natomiast z dwóch kolejnych nie, ponieważ te zakłady już nie istnieją. Jednakże, zdaniem ubezpieczonego ze świadectw pracy wynika jaki wykonywał zawód – tj. monter izolacji termicznych, a o charakterze tych prac mówi dział V, pkt 1 wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i podtrzymał stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji. Organ rentowy nadto wskazał, że ubezpieczony zgodnie z decyzją ZUS z dn. 14 czerwca 2013r. nabył uprawnienia do emerytury na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od (...) r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.

Pismem procesowym z dnia 13 stycznia 2017 r. ubezpieczony złożył wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu ze świadków na okoliczność przepracowania w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy emerytalnej, likwidacji pracodawcy i tym samym braku zaświadczenia o szkodliwości pracy i jej szczególnych warunkach.

Wyrokiem z dnia 21 lutego 2017 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach:

Ubezpieczonemu J. W. (1), urodzonemu (...), organ rentowy decyzją z dnia 14 czerwca 2013 r. przyznał emeryturę od (...) r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. W dniu 24 października 2016 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie rekompensaty do emerytury za pracę w warunkach szczególnych.

Stosownie do treści art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

W art. 21 i 23 ww. ustawy określono warunki nabycia prawa do rekompensaty i sposób jej przyznawania. Zgodnie z art. 21 ustawy rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Artykuł 23 ustawy o emeryturach pomostowych stanowi, iż ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę. Rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek (art. 173 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Skoro zgodnie z art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata jest przyznawana w formie dodatku do kapitału początkowego, który ustala się dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., za których opłacane są składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1.01.1999 r., to warunek sformułowany w art. 21 ust.2 ustawy należy rozumieć w ten sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w związku z tym, że ubezpieczony urodził się (...) to tym samym nie ustalono dla niego kapitału początkowego i w konsekwencji nie może on nabyć prawa do dochodzonej rekompensaty. W niniejszej sprawie data urodzenia ubezpieczonego wyklucza przyznanie prawa do rekompensaty, ponieważ ustawa o emeryturach pomostowych adresowana jest do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.

Innymi słowy, ze względu na to, że rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ubezpieczony musiałby posiadać prawo do ustalenia kapitału początkowego, a tak jednak nie jest, gdyż ubezpieczony nie spełnił warunku wieku, a mianowicie urodzenia się po dniu 31 grudnia 1948 r., co wynika wprost z treści art. 173 ust. 1 ww. ustawy (wyrok SA w Szczecinie z dn. 26.06.2014 r., III AUa 1083/13). Tym samym niecelowe było rozstrzygnięcie kwestii, czy ubezpieczony pracował w szczególnych warunkach i przeprowadzanie dowodów wnioskowanych przez ubezpieczonego na powyższą okoliczność, bowiem niezależnie od tego faktu przepisy ustawy nie mają zastosowania do ubezpieczonego.

Mając na względzie powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd I instancji orzekł jak w wyroku.

Apelację od wyroku wywiódł ubezpieczony J. W. (2), zaskarżając go w całości i zarzucając:

-- naruszenie prawa procesowego art. 233 §1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego zebrania i rozważenia materiału dowodowego;

- naruszenie prawa procesowego art. 328 §1 k.p.c. bowiem uzasadnienie nie zawiera danych pozwalających na kontrolę zaskarżonego wyroku, gdyż w uzasadnieniu Sąd nie wskazał czy odmawia zaliczenia czy zalicza i w jakim zakresie pracę wykonywaną przez wnioskodawcę;

- naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, poprzez nieprzyznanie wnioskodawcy prawa do rekompensaty;

- naruszenie prawa materialnego art. 21 w zw. z art. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie tym osobom, które nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z FUS.

Wskazując na powyższe, apelujący wniosł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie mu rekompensaty.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że Sąd I instancji nie poczynił żadnych ustaleń faktycznych w przedmiotowej sprawie. Pominął okoliczność, iż wnioskodawca legitymuje się świadectwami wykonywania prac w szczególnych warunkach.

Zgodnie z oceną Sądu Administracyjnego w Łodzi (III AUa 1070/15), interpretacji art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, należy dokonać przy uwzględnieniu uregulowania zawartego w art. 2 ust. 5 ustawy zgodnie, z którym użyte w ustawie określenie rekompensata oznacza odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata jest zatem odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które rozpoczęły pracę przed 1 stycznia 1999 r. i nie nabyły prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (analogiczne stanowisko zajął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 25 listopada 2010 r. (K 27/09, OKT-A 2010, Nr 9, poz. 109).

Skoro jak wynika z powyższego celem rekompensaty jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, to przesłanka negatywna, o której mowa w art. 21 ust. 2 ustawy, na co wskazuje wykładnia

funkcjonowania tego przepisu, zachodzi nie jak to przyjął Sąd I instancji, w każdym przypadku pobierania przez osobę ubiegającą się o rekompensatę, emerytury z FUS, a jedynie w przypadku pobierania emerytury przyznanej w obniżonym wieku emerytalnym np. na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 lub 39 czy też art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, co w przypadku wnioskodawcy nie miało zastosowania, gdyż na emeryturę przechodził w wieku 65 lat i 1 miesiąca.

W ocenie skarżącego, Sąd I instancji błędnie uznał, iż wnioskodawcy, który nabył prawo do emerytury, po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, nie przysługuje przedmiotowa rekompensata, z uwagi na wyłączenie zawarte w ust. 2 art. 21 omawianej ustawy.

W odpowiedzi na apelację Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jej oddalenie. W uzasadnieniu wyjaśnił, że zgodnie z komentarzem do art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych Kariny Jankowskiej i Inetty Jędrasik-Jankowskiej „prawo do rekompensaty mają osoby urodzone po 1948r., które przed 1 stycznia 2009r. wykonywały przez co najmniej 15 lat prace w szczególnych warunkach lub charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 u.e.r. Podobnie jak przy ustalaniu tego okresu na potrzeby przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym przy ustalaniu prawa do rekompensaty będą uwzględnione tylko okresy, w których praca była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nie zostaną też zaliczone te okresy trwania stosunku pracy, za które wypłacono wynagrodzenie chorobowe lub świadczenia z ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa”.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy okazała się zasadna, skutkując uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Przedmiotem niniejszej sprawy była kwestia, czy J. W. (1) spełnia warunki niezbędne do nabycia prawa do rekompensaty, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2015, poz. 1656, j.t.).

Na wstępie wyjaśnić należy, że celem postępowania apelacyjnego jest ponowne rozpoznanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym, przy czym prawidłowa ocena prawna, może być dokonana jedynie na podstawie właściwie ustalonego stanu faktycznego sprawy, którego kontrola poprzedzać musi ocenę materialno-prawną.

Jeżeli bowiem sąd I instancji błędnie ustali kluczowe dla rozstrzygnięcia fakty, to nawet przy prawidłowej interpretacji stosowanych przepisów prawa materialnego, wydany wyrok nie będzie odpowiadał prawu. Innymi słowy, subsumcja nie odpowiadających prawdzie przedmiotowo istotnych ustaleń faktycznych skutkuje naruszeniem prawa materialnego, a pamiętać należy, że kontroli w tym zakresie sąd odwoławczy dokonuje z urzędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r. III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55, Biul. SN 2008/1/13, Wspólnota 2008/7/44, Prok. i Pr.-wkl. 2009/6/60).

Zaznaczyć trzeba, iż Sąd I instancji prawidłowo przywołał przepisy mające zastosowanie w sprawie o rekompensatę, jednakże nie zastosował ich właściwie, a w rezultacie także nie przeprowadził należytego postępowania dowodowego. W konsekwencji doprowadziło to do niemożności dokonania ustaleń faktycznych niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy.

Przypomnieć należy, iż zgodnie z treścią art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata w rozumieniu tej ustawy stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Przepis art. 21 powyższej ustawy stanowi, iż rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat (ust. 1). Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS (ust. 2).

Sąd I instancji uznał, iż skoro zgodnie z art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata jest przyznawana w formie dodatku do kapitału początkowego, który ustala się dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., za których opłacane są składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r., a ubezpieczony urodził się (...) to tym samym nie ustalono dla niego kapitału początkowego i w konsekwencji nie może on nabyć prawa do dochodzonej rekompensaty.

Z wykładni językowej powyższego przepisu rzeczywiście wynika, że prawo do rekompensaty przysługuje tylko osobom urodzonym po 1 stycznia 1949 r. Niemniej jednak zauważyć należy, iż można wyjątkowo ustalić kapitał początkowy także osobom urodzonym przed 1 stycznia 1949 r., które kontynuowały ubezpieczenie emerytalne po osiągnięciu wieku emerytalnego i po 31 grudnia 2008 r. wystąpiły z wnioskiem o przyznanie emerytury w obliczonej zgodnie z art. 26 emerytury. Kapitał początkowy ma w odniesieniu do osób objętych reformą emerytalną odwzorować wkład do systemu przed reformą (por. Karina Jankowska, Inetta Jędrasik – Jankowska, Komentarz do art. 173 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). W związku z powyższym, Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę stoi na stanowisku, iż w sytuacji ustalenia dla osoby urodzonej przed 1 stycznia 1949 r. kapitału początkowego, osobie takiej można również przyznać prawo do rekompensaty, pod warunkiem spełnienia pozostałych przesłanek prawa do tego świadczenia.

Z dokumentów znajdujących się w aktach rentowych ubezpieczonego wynika, że wnioskodawca po 31 grudnia 2008 r. kontynuował ubezpieczenie (pracował) i po tej dacie wystąpił z wnioskiem o emeryturę. W jego aktach znajduje się również decyzja z dnia 14 czerwca 2013 r. o przyznaniu emerytury od (...) r. Z decyzji tej wynika, iż wysokość emerytury obliczono wnioskodawcy na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej, a więc z uwzględnieniem kapitału początkowego.

W związku z powyższym, aby przyznać, wnioskodawcy prawo do rekompensaty, ubezpieczony musiałby jeszcze udowodnić, że ma co najmniej 15-letni staż pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Tymczasem Sąd Okręgowy, rozpoznając niniejszą sprawę kwestią stażu pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych w ogóle się nie zajął. Aby dokonać ustaleń niezbędnych do stwierdzenia, czy wnioskodawca spełnia przesłanki przyznania mu prawa do rekompensaty, konieczne jest zatem przeprowadzenie w całości postępowania dowodowego w zakresie wykonywania przez wnioskodawcę pracy w warunkach szczególnych.

Podkreślenia jednocześnie wymaga, iż przytoczony przez Sąd I instancji wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie III AUa 1083/13 nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, bowiem jak już wyżej wskazano, zgodnie z najnowszym orzecnictwem, wyjątkowo można ustalić kapitał początkowy także osobom urodzonym przed 1 stycznia 1949 r.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy wnioskodawca będzie więc zobowiązany do wskazania świadków, którzy pracowali z nim w spornych okresach (tj. od 5 lipca 1966 r. do 1 października 1968 r., od 4 października 1968 r. do 2 lutego 1982 r. i od 5 lutego 1979 r. do 21 grudnia 1982 r.) oraz ewentualnie innych dowodów potwierdzających wykonywanie przez skarżącego pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Wskazać także należy, iż na mocy art. 386 § 6 k.p.c., ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. W związku z powyższym, jeżeli Sąd I instancji po przeprowadzeniu postępowania dowodowego ustali, że wnioskodawca ma co najmniej 15-letni staż pracy w warunkach szczególnych, zgodnie z wytycznymi Sądu Apelacyjnego zobowiązany będzie przyznać wnioskodawcy prawo do rekompensaty.

Mając na uwadze, wszystkie powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak sentencji wyroku.

SSA Grażyna Czyżak SSA Lucyna Ramlo SSA Małgorzata Gerszewska